Категорія справи № **264/1297/17: не визначено.**
Надіслано судом: **не визначено.** Зареєстровано: **14.11.2018.** Оприлюднено: **14.11.2018.**
Номер судового провадження: **61-35280ск18**

Верховний Суд

**Постанова**

**Іменем України**

24 жовтня 2018 року

м. Київ

справа № 264/1297/17

провадження № 61-35280св18

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Луспеника Д. Д.,

суддів: Білоконь О. В., Гулька Б. І., Хопти С. Ф., Черняк Ю. В. (суддя-доповідач),

учасники справи:

заявник - Акціонерне товариство «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат»,

зацікавлена особа - Публічне акціонерне товариство «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча»,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Акціонерного товариства «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» на ухвалу Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 06 липня 2017 року у складі судді Іванченко А. М. та ухвалу Апеляційного суду Донецької області від 11 жовтня 2017 року у складі колегії суддів: Попової С. А., Баркова В. М., Мироненко І. П.,

ВСТАНОВИВ:

У березні 2017 року Акціонерне товариство «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» (Російська Федерація) (далі - АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат») звернулося до суду із заявою про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року у справі за позовом АТ «Лебединський Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» до Публічного акціонерного товариства «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» (далі - ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча») про стягнення неустойки.

Заява мотивована тим, що рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року стягнуто з ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» на користь АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» пеню у розмірі 36 765,49 доларів США та судові витрати - 618,87 доларів США.

Рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року набрало законної сили 17 березня 2014 року, однак відповідачем у справі у добровільному порядку не виконано.

На підставі викладеного заявник просив надати дозвіл на примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року.

У травні 2017 року ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» подало заперечення на заяву, у яких зазначало, що ухвалою Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 12 вересня 2016 року у справі № 264/3900/16-ц клопотання про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року залишено без розгляду та повернуто заявнику у зв'язку із його невідповідністю вимогам частини четвертої статті 394 ЦПК України 2004 року. Зазначена ухвала суду не була оскаржена АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» та набрала законної сили 10 жовтня 2016 року. Строк пред'явлення рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року до примусового виконання в Україні сплинув, у зв'язку із чим товариство просило відмовити у задоволенні заяви АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат».

Ухвалою Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 06 липня 2017 року клопотання АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року про стягнення з ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» на користь АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» неустойки за договором постачання та надання дозволу на його примусове виконання залишено без розгляду на підставі частини четвертої статті 394 ЦПК України 2004 року і повернуто заявнику.

Ухвала суду першої інстанції мотивована тим, що статтею 8 Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності від 20 березня 1992 року, ратифікованої Україною на підставі постанови Верховної Ради України від 19 грудня 1992 року N 2889-XII (далі - Київська Угода 1992 року), передбачено, що виконання рішення відбувається за клопотанням заінтересованої сторони. До клопотання додаються: належним чином завірена копія рішення, про примусове виконання якого порушене клопотання; офіційний документ про те, що рішення набуло чинності, якщо це не випливає з тексту самого рішення; докази про повідомлення іншої сторони про процес; виконавчий документ. Так, ухвалою Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 12 вересня 2016 року заява АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» про примусове виконання рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року була повернута заявнику у зв'язку із

тим, що до неї не додано виконавчий документ. Звертаючись повторно до суду із такою самою заявою, АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» її недоліки не усунув та не додав до заяви виконавчий документ, який є обов'язковим, у зв'язку із чим суд дійшов висновку про залишення заяви без розгляду та повернення її заявнику.

Ухвалою Апеляційного суду Донецької області від 11 жовтня 2017 року апеляційну скаргу АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» відхилено, ухвалу Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 06 липня 2017 року залишено без змін.

Ухвала суду апеляційної інстанції мотивована тим, що АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат», повторно звертаючись до суду із заявою про примусове виконання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року, не додав до неї виконавчий документ, що є обов'язковим відповідно до статті 8 Київської Угоди 1992 року. Оскільки суд першої інстанції вирішував тільки питання про достатність поданих документів для подальшого розгляду питання про визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу, то суд першої інстанції, застосувавши частину четверту статті 394 ЦПК України 2004 року, дійшов правильного висновку про залишення заяви без розгляду та повернення її АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат».

АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» у касаційній скарзі, поданій у листопаді 2017 року до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права й порушення норм процесуального права, просило скасувати оскаржувані ухвали судів першої та апеляційної інстанцій і постановити нове рішення, яким заяву АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» задовольнити.

Касаційна скарга мотивована тим, що відповідно до статті 398 ЦПК України 2004 року на підставі рішення іноземного суду та ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрало законної сили, суд видає виконавчий лист, який надсилається для виконання у встановленому законом порядку. Тобто АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» відмовлено у задоволенні його заяви через відсутність виконавчого документа, який може бути виданий тільки після надання судом дозволу на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу. Згідно із статтею 53 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, укладеної державами-членами Співдружності Незалежних Держав 22 січня 1993 року, ратифікованої Україною 10 листопада 1994 року на підставі Закону України № 240/94-ВР, (далі - Конвенція про правову допомогу 1993 року), клопотання про дозвіл примусового виконання рішення подається в компетентний суд Договірної Сторони, де рішення підлягає виконанню. До клопотання додаються: а) рішення або його засвідчена копія, а також офіційний документ про те, що рішення набуло законної сили і підлягає виконанню або про те, що воно підлягає виконанню до набуття законної сили, якщо це не випливає із самого рішення; б) документ, з якого випливає, що сторона, проти якої було винесене рішення, що не прийняла участі в процесі, була в належному порядку і вчасно викликана в суд, а у випадку її процесуальної недієздатності була належним чином представлена; в) документ, що підтверджує часткове виконання рішення на момент його пересилання; г) документ, що підтверджує угоду сторін, по справах договірної підсудності. Клопотання про дозвіл примусового виконання рішення і прикладені до нього документи забезпечуються завіреним перекладом на мову запитуваної Договірної Сторони або на російську мову. Тобто ні чинним законодавством України, ні зазначеною вище Конвенцією не передбачено обов'язкового додання до заяви про виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу виконавчого листа.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07 грудня 2017 року відкрито касаційне провадження у справі та витребувано її матеріали з Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області.

Відзив на касаційну скаргу не подано.

Відповідно до підпункту 4 пункту 1 розділу XIII Перехідних положень ЦПК України касаційні скарги (подання) на судові рішення у цивільних справах, які подані і розгляд яких не закінчено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, передаються до Касаційного цивільного суду та розглядаються спочатку за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу.

Відповідно до статті 388 ЦПК України судом касаційної інстанції у цивільних справах є Верховний Суд.

У червні 2018 року справа надійшла до Верховного Суду.

Згідно із частиною третьою статті 3 ЦПК України провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час виникнення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Вивчивши матеріали справи, перевіривши доводи касаційної скарги, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду вважає, що касаційна скарга підлягає частковому задоволенню.

Згідно із положеннями частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Відповідно до вимог частини першої статті 400 ЦПК України під час розгляду справи в касаційному порядку суд перевіряє в межах касаційної скарги правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що 13 жовтня 2011 року між АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» та ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» укладено договір поставки № 111823/4022, за умовами якого АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» зобов'язалося поставити, а ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» прийняти та оплатити гарячобрикетоване залізо (брикети залізної руди) у кількості, за ціною та на умовах поставки, узгоджених у даному договорі і в щомісячних додатках до нього.

Пунктом 11.1. цього договору сторони погодили, що усі суперечки, розбіжності або вимоги, що виникають з даного договору (угоди) або у зв'язку з ним, у тому числі і ті, що стосуються його виконання, порушення, припинення або недійсності, підлягають вирішенню в Міжнародному комерційному арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації відповідно до його Регламенту. Рішення суду є обов'язковим для обох сторін.

Рішенням Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року стягнуто з ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» на користь АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» пеню у розмірі 36 765,49 доларів США та судові витрати - 618,87 доларів США.

Згідно із довідкою Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 26 лютого 2016 року № 1800-73/683 зазначене рішення є остаточним та обов'язковим до виконання з дати його ухвалення - 17 березня 2014 року (а.с. 108, а.с. 109, том 1).

У липні 2016 року АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» звернулося до Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області із клопотанням про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року.

Ухвалою Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 12 вересня 2016 року у справі № 264/3900/16-ц, яка набрала законної сили 10 жовтня 2016 року, та ухвалою Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області у справі 2-к/264/1/2017 від 06 липня 2017 року, залишеною без змін ухвалою Апеляційного суду Донецької області від 11 жовтня 2017 року, клопотання про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року залишено без розгляду і повернуто заявнику у зв'язку із його невідповідністю вимогам статті 8 Київської угоди 1992 року та частини четвертої статті 394 ЦПК України 2004 року, а саме відсутністю виконавчого документа.

Відповідно до частини першої статті 474 ЦПК України рішення міжнародного комерційного арбітражу (якщо його місце знаходиться за межами України), незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

Міжнародно-правовою основою визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в Україні є Нью-Йоркська конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року (далі - Нью-Йоркська конвенція 1958 року), Конвенція про правову допомогу 1993 року та Київська Угода 1992 року. При цьому норми Нью-Йоркської конвенції 1958 року є спеціальними, оскільки на відміну від Конвенції про правову допомогу 1993 року, яка регулює порядок визнання і виконання рішень установ юстиції по цивільних і сімейних справах (стаття 51), та Київської угоди 1992 року, яка визначає порядок визнання і виконання рішень компетентних судів, що набули законної сили (стаття 7), предметна сфера застосування Нью-Йоркської конвенції 1958 року поширюється на визнання і виконання саме арбітражних рішень, винесених на території держави іншої, ніж та держава, в якій подається клопотання про визнання і виконання таких рішень у спорах, сторонами в яких можуть бути як фізичні, так і юридичні особи (стаття I).

Нью-Йоркська конвенція 1958 року є чинною як для України (держави визнання та виконання арбітражного рішення), так і для Російської Федерації (держави, арбітраж на території якої ухвалив рішення).

Нью-Йоркська конвенція 1958 року зобов'язує державу, що її підписала, визнавати іноземні арбітражні рішення обов'язковими та виконувати їх. До визнання та виконання іноземних арбітражних рішень не повинні застосовуватися істотно більш обтяжливі умови, ніж ті, які існують для визнання і виконання «внутрішніх» рішень (стаття III).

У Нью-Йоркській Конвенції 1958 року встановлені однакові для всіх держав-учасниць вичерпні, такі, що не підлягають розширеному тлумаченню, переліки: по-перше, документів, які сторона має надати органу «компетентної влади» у разі звернення з клопотанням про визнання і примусове виконання арбітражного рішення, і, по-друге, підстав, з яких компетентний суд може відмовити у визнанні і виконанні арбітражного рішення.

Визначення органу, до компетенції якого належить розгляд клопотання про визнання і виконання арбітражного рішення, а також процедура розгляду таких клопотань здійснюється відповідно до норм національного законодавства тієї держави, де запитується визнання і виконання рішення.

Відповідно до положень статті 392 ЦПК України 2004 року (у редакції, чинній на час розгляду справи в судах попередніх інстанцій) питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням боржника.

Статтею 394 ЦПК України 2004 року (у редакції, чинній на час розгляду справи в судах попередніх інстанцій) визначено вимоги до клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду і передбачено, що до цього клопотання додаються документи, передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

На рівні внутрішнього законодавства правило обов'язковості визнання та виконання арбітражного рішення при поданні до компетентного суду письмового клопотання закріплено у частині першій статті 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж». Цей Закон застосовується до міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України, однак положення, передбачені статтями 8, 9, 35 і 36 цього Закону, застосовуються і в тих випадках, коли місце арбітражу знаходиться за кордоном (стаття 1).

Статтею 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» встановлено перелік документів, аналогічний переліку документів, передбаченому Нью-Йоркською конвенцією 1958 року (стаття IV), які повинна подати компетентному суду сторона, що клопоче про визнання та виконання арбітражного рішення: 1) оригінал належним чином засвідченого арбітражного рішення або належним чином засвідчену копію такого; 2) оригінал арбітражної угоди або належним чином засвідчену копію такої. Якщо арбітражне рішення або угода викладені іноземною мовою, сторона повинна подати належним чином засвідчений переклад цих документів на українську мову.

Будь-які додаткові вимоги до документів, передбачених Нью-Йоркською конвенцією 1958 року, або витребування додаткових документів є прямим порушенням Конвенції. Крім того, інститут визнання і виконання іноземного арбітражного рішення не передбачає, що арбітражне рішення, винесене в одній державі, повинно бути виконуваним (мати силу виконавчого документа) у цій державі, як необхідна передумова для його визнання і примусового виконання на території інших держав.

Заявником - АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» було подано всі документи, передбачені статтею IV Нью-Йоркської конвенції та статтею 35 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж»: зокрема, належним чином завірена копія рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року, разом із довідкою про набрання цим рішенням законної сили, та належним чином завірена копія договору поставки від 13 жовтня 2011 року № 111823, який містить арбітражне застереження (пункт 11). Тому суди не мали правових підстав для залишення клопотання про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року без розгляду та його повернення з мотивів неподання до клопотання оригіналу виконавчого документа (листа).

Неправомірність висновків судів попередніх інстанцій щодо необхідності надання разом із заявою про визнання рішення міжнародного комерційного арбітражу виконавчого документа підтверджується також положеннями пункту 1 частини першої статті 3 Закону України

«Про виконавче провадження», відповідно до якого, виконавчі листи видаються судами у передбачених законом випадках на підставі рішень міжнародного комерційного арбітражу.

Враховуючи вищевикладене, суди попередніх інстанцій безпідставно залишили клопотання про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року без розгляду, а тому Ухвала Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 06 липня 2017 року та ухвала Апеляційного суду Донецької області від 11 жовтня 2017 року постановлені з порушенням вимог законності та обґрунтованості, передбачених статтею 213 ЦПК України 2004 року, і підлягають скасуванню на підставі статті 411 ЦПК України.

Оскільки матеріали справи за клопотанням про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року не розглядалися судами попередніх інстанцій по суті, то суд касаційної інстанції позбавлений процесуальних повноважень постановити ухвалу про задоволення чи відмову у задоволенні цього клопотання. З огляду на це та враховуючи, що АТ «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» звернулося до Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області із заявою про визнання рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті Російської Федерації від 17 березня 2014 року у березні 2017 року, тобто до набрання 15 грудня 2017 року чинності ЦПК України у редакції від 03 жовтня 2017 року, і Перехідними положеннями ЦПК України у редакції від 03 жовтня 2017 року не передбачено передачі за інстанційною юрисдикцією тих справ, які надійшли до судів першої інстанції до набрання чинності цієї редакції ЦПК України, справу має бути передано для продовження розгляду до Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області.

Керуючись статтями 23, 400, 409, 411, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу Акціонерного товариства «Лебединський гірничо-збагачувальний комбінат» задовольнити частково.

Ухвалу Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 06 липня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Донецької області від 11 жовтня 2017 року скасувати, справу направити для продовження розгляду до Іллічівського районного суду м. Маріуполя Донецької області.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Головуючий Д. Д. Луспеник

Судді: О. В. Білоконь

Б. І. Гулько

С. Ф. Хопта

Ю. В. Черняк